Rocznik siedemdziesiąty pierwszy

Orędownik Kościelny

Urzędowy Organ Diecezji Chełmińskiej

Nr. 5 Pelplin, dnia 1 kwietnia 1928

Treść:

45

Odpowiedzi Komisji Papieskiej autentycznego tłumaczenia kanonów na przedłożone jej wątpliwości

Ich Eminencje, Kardynałowie, należący do Komisji autentycznego tłumaczenia kanonów Kodeksu, polecili na przedłożone Im na sesji plenarnej poniższe wątpliwości, odpowiedzieć, jak następuje:

I. O spowiadaniu zakonnic

W(ątpliwość). I. Czy spowiedź zakonnic odprawiona poza miejscami, o których mówi kan. 522 i odpowiedź z dnia 4 listopada 1920, jest tylko niedozwolona, czy też nieważna?

W. II. Czy wyrażenie kan. 522 *udaje się* należy tak rozumieć, że zakonnica nie może przywołać spowiednika do miejsc przeznaczonych do słuchania spowiedzi niewiast lub zakonnic?

O(dpowiedź). Na I. **Przecząco** co do pierwszej części, **twierdząco** co do drugiej.

Na II. **Przecząco.**

II. O rozgrzeszeniu w niebezpieczeństwie śmierci

W. Czy rozgrzeszenie w niebezpieczeństwie śmierci wedle kan. 882 ogranicza się do forum internum, czy też rozciąga się i na forum externum?

O. **Twierdząco** co do pierwszej części, **przecząco** co do drugiej.

III. O dyspensach małżeńskich

W. Czy wyrażenie pro casibus occultis kanonu 1045 § 3 należy rozumieć o przeszkodach małżeńskich z natury swej i faktycznie tajemnych, czy także o przeszkodach z natury swej publicznych a faktycznie tajemnych?

O. **Przecząco** co do pierwszej części, **twierdząco** co do drugiej.

IV. O subdelegacji do udzielania ślubów

W. I. Czy wikarjusz współpracownik, który stosownie do kan. 1096 § 1 otrzymał od proboszcza lub biskupa ogólną delegację do udzielania ślubów, może subdelegować innego kapłana oznaczonego do udzielenia ślubu oznaczonego?

W. II. Czy proboszcz albo biskup, który stosownie do kan. 1096 delegował kapłana oznaczonego do udzielenia ślubu oznaczonego, może udzielić mu także zezwolenia subdelegowania innego kapłana oznaczonego do udzielenia tego ślubu?

O. **Twierdząco** co do jednego i drugiego.

Rzym, dnia 28 grudnia 1927 r.

P. KARD. GASPARRI, *Prezes*
J. BRUNO, *Sekretarz*

46

Św. Kongregacja de Disciplina Sacramentorum

I

Czy wierni mogą odbyć spowiedź i przyjąć Komunję św., ilekroć chorym udziela się Wiatyku?

Biskup z Monreale przedłożył niniejszej Kongregacji wątpliwości następujące celem ich rozwiązania:

I. Czy wolno wiernym, mieszkającym w osiedlach górskich, komunikować, ilekroć Eucharystję zanosi się chorym, w kapliczce, albo też, ponieważ chodzi o sprawę tak świętą, w przydrożnem miejscu przystojnem i przyzwoitem, ponieważ w owym dniu nie mogą iść do kościoła?

II. Czy wolno wykomunikować i wyspowiadać tych, którzy przebywają w domu chorego?

III. Czy w wymienionych okolicznościach należy Sakramentów tych udzielić starcom albo cierpiącym?

Ich Eminencje, Najdostojniejsi Ojcowie św. Kongregacji de disciplina Sacramentorum, wydali po zasięgnięciu zdania dwóch konsultorów i wszechstronnem zbadaniu sprawy takie orzeczenie na sesji plenarnej 22 lipca 1927:

„Na wątpliwość I. **Twierdząco.** stosownie do kan. 869 w łączności z kan. 822 § 4, czyli o ile biskup na to zezwoli wedle przytoczonego zastrzeżenia, to znaczy: Na poszczególne wypadki i niekiedy.

Na wątpliwość II i III: Co do Komunji św. przewidziano w I., co do spowiedzi, **twierdząco** z zachowaniem co zachować należy wedle kan. 910 §§ 1, 2 i 909 §§ 1 i 2“.

Kiedy następnego 29 lipca całą tę sprawę przedłożono Jego Świątobliwości Piusowi Papieżowi XI, Jego Świątobliwość raczył rezolucję Ich Eminencyj zatwierdzić.

Dan w RZYMIE, w sekretarjacie św. Kongregacji de Disciplina Sacramentorum, dnia 5 stycznia 1928.

M. KARD. LEGA, Bisk. Tuskul., *Prefekt*
L. S. D. JORIO, *Sekretarz.*

Uwagi.

Chodziło w sprawie tej o parafje górskie diecezji Monreale, w których wioski albo domy wśród pól rozrzucone, oddalone są znacznie od kościoła parafjalnego. Zdarza się zaś niekiedy, że pleban Wiatyk albo Komunję św. zanosi chorym przebywającym na wyżynach.

Jak rozstrzygnąć sprawę, jeśli zdrowi albo osłabieni, nie mogący owego dnia pójść do kościoła, pragną w jakiejś kaplicy albo, jeśli jej niema, w miejscu przystojnem i przyzwoitem komunikować i spowiadać się?

Niewątpliwie można zadość uczynić temu pobożnemu życzeniu, jeśli duszpasterz, spieszący z Wiatykiem albo Komunją św. do chorych, napotka kaplicę, w której może odprawić Mszę św.: bo wedle kan. 869 można przyjąć Komunję św. tam, gdzie wolno odprawić Mszę św.

Trudność zajść może, jeśli w braku kaplicy zażąda ktoś Komunji św. nie w miejscu poświęconem, aczkolwiek przyzwoitem i przystojnem, jakiem byłaby izba jakiegoś domu nakształt kaplicy odpowiednio przyozdobiona; albo któraby mogła być przyozdobiona, gdyby tam wolno było Mszę św. odprawić. Tego rodzaju życzeniu wiernych zaradza już kan. 822 § 4. Powiedziano tam: „Biskup albo, jeśli chodzi o dom zakonu niezależnego, Przełożony główny, może zezwolić na odprawienie Mszy św. poza kościołem i kaplicą na portatylu i w miejscu przystojnem, nigdy jednakże w sypialni, z powodu słusznego i roztropnego w wypadku nadzwyczajnym i niekiedy“. Jeśli więc w okolicznościach, zachodzących w parafjach diecezji Monreale, albo w okolicznościach po-

dobnych, Biskup z uwzględnieniem zastrzeżeń przytoczonego kanonu na odprawienie Mszy św. w jakiejś izbie może zezwolić i objawi wolę zezwolenia, wolno tam udzielić Komunji św., chociażby odprawienie Mszy św. z braku kapłana nie nastąpiło.

Zajść jednakże może wypadek, że duszpasterz w nagłej potrzebie wobec życzenia wiernych do Biskupa zwrócić się nie może. Niedogodności tej zazwyczaj zaradzić może kan. 199 § 1, który stanowi: „Kto zwyczajną posiada władzę jurysdykcji, może zlecić ją drugiemu w całości lub w części, jeśli prawo nie zażąda wyraźnie inaczej". Ponieważ zatem w niniejszym wypadku delegacja nie jest wzbroniona a chodzi o władzę zwyczajną, jako z prawa do biskupiego należącą urzędu, może ją Biskup pod temi samemi warunkami zlecić duszpasterzom.

Ze względu na doniosłość sprawy i ciasne granice, któremi władza ta jest obwarowana, może ją Biskup zlecać jedynie delegowanemu, który taką odznacza się mądrością, że, jak można przewidzieć, władzy zleconej nie nadużyje. Nadto w delegacji winien wyjaśnić, na czem słuszna i rozumna polega przyczyna; kiedy zachodzi wypadek nadzwyczajny; i jako zezwolenie dane na pewien wypadek nie ma znaczenia w innym wypadku mimo, że te same zachodzą okoliczności, lecz upoważnienie wyraźnie należy odnowić.

Że kan. 822 § 4 nie podkreśla wyłącznie osoby czyli nie wzbrania delegacji jak w przytoczonym kan. 199, 2, wynika stąd, że owa władza nie jest powierzona osobie Biskupa, lecz Ordynarjuszowi, dlatego delegacja, nie przyznana osobiście, nie jest zabroniona jak np. w kan. 1983, w którym Biskup sam winien wypowiedzieć zdanie o małżeństwie zawartem a nie dokonanem.

D. JORIO, *Sekretarz.*

II.

O Komunji św., zanoszonej chorym.

Na plenarnem posiedzeniu św. Kongregacji de Disciplina Sacramentorum, odbytem dnia 16 grudnia 1927 w Apostolskim Pałacu Watykańskim, przedłożono wątpliwość: „Czy stosownie do żądania kanonu 847 Kodeksu Prawa Kanonicznego może o słusznej i roztropnej przyczynie, by Komunję św. do chorych zanoszono prywatnie, rozstrzygać jakikolwiek kapłan, udzielający jej, czy tylko Ordynarjusz?

Ich Eminencje, Najdostojniejsi Ojcowie, zbadawszy sprawę dokładnie, taką dali odpowiedź:

„**Przecząco** co do pierwszej części; **twierdząco** co do drugiej", dodali jednak następujące wyjaśnienie: „Jeżeli według ogólnego doświadczenia i zdania nie upatruje się w diecezji albo w jakiejś miejscowości nic niewłaściwego w prywatnem zanoszeniu Komunji św. do chorych, nie powinni Ordynarjusze przez wydawanie przepisów zbyt wyraźnych i ogólnych w sprawie publicznego zanoszenia albo przez zastrzeganie sobie w poszczególnych wypadkach zezwolenia na prywatne zanoszenie Najśw. Eucharystji, utrudniać chorym pociechy Komunji św. codziennej.

Odpowiedź tę raczył Jego Świątobliwość Pan nasz Pius Papież XI uznać i łaskawie zatwierdzić na audjencji w dniu 19 grudnia 1927 po wysłuchaniu sprawozdania niżej podpisanego Sekretarza tejże św. Kongregacji.

Dan w RZYMIE, w Sekretarjacie św. Kongregacji de Disciplina Sacramentorum, dnia 5 stycznia 1928.

M. KARD. LEGA, Bisk. Tuskul., *Prefekt*

L. S. D. JORIO, *Sekretarz.*

Uwagi

Aby decyzję powyższą głębiej poznać i zrozumieć, zaleca się w ogólnym zarysie zestawić tok dyskusji przy roztrząsaniu praktyki zanoszenia chorym Komunji św. w naszych czasach. Rozmaita jest ona bowiem stosownie do okoliczności czasu i osób. W Hiszpanji, np., zanosi się z pobudek pobożności prawie wszędzie chorym Komunję św. publicznie, co się nie dzieje wśród niektórych innych narodów, zwłaszcza, jeśli chodzi o miasta wielkie, jako tu o Rzym.

Kodeks Prawa Kanonicznego, stanowiąc regułę ogólną, mówi w kan. 847: „Do chorych należy Komunję św. zanosić publicznie, chyba że słuszna i roztropna przyczyna radzi inaczej".

Prawo takie o zanoszeniu chorym Komunji św. publicznie, jest jasne; a przyczyna prawa oczywista i przez wiernych wszystkich uznana. Słuszne i roztropne powody mogą jednakże mimo tegoż kanonu niekiedy doradzać, aby tę Komunję św. zanoszono prywatnie. Kto decyduje o owych powodach? Biskup Ordynarjusz czy jakikolwiek kapłan?

Wydawanie o nich wyroku przypisywali niektórzy teologowie i sędziowie jakiemukolwiek kapłanowi, opierając sie przedewszystkiem na kan. 849 § 1, który opiewa: „Komunję może prywatnie do chorych zanieść jakikolwiek kapłan, przypuszczający przynajmniej zezwolenie księdza, któremu straż nad Najśw. Sakramentem powierzono".

Zapatrywania tych uczonych rozszerzyły niektóre pisma kościelne, zwłaszcza w rubieżach Hiszpanji; z tego to powodu niektórzy Ordynarjusze hiszpańscy w przeświadczeniu, że naruszono ich prawo, zwrócili się do Stolicy św.

Niniejsza św. Kongregacja po zasięgnięciu odpowiedniej opinji Najdostojniejszych Konsultorów, przedłożyła zagadnienie to sądowi Ich Eminencyj na posiedzeniu plenarnem dnia 16 grudnia 1927, którzy po dokładnem sprawy zbadaniu powyższe wydali orzeczenie.

Że orzeczenie to odpowiada zamiarowi prawodawcy, wynika nietylko z wielu szkód, któreby nastąpiły, gdyby sprawę tę pozostawiono mniemaniu kapłanów, różniących się zdolnościami i charakterem, ale także z źródeł kan. 847. I naprawdę, pomiędzy uwagami dołączonemi do rzeczonego kanonu pod n. 3 znajduje się także inne orzeczenie wydane przez tęż Kongregację 20 grudnia 1912 na sesji plenarnej. Tak brzmiało pytanie: „Czy *Ordynarjusze* mogą zezwolić, by chorym, nie mogącym opuszczać domu a proszącym o Komunję św. z pobożności, zwłaszcza, jeśli w jakiejś parafji kilku o nią prosi albo ktoś częściej o nią zabiega, św. Eucharystję przynoszono z kościoła prywatnie czyli bez uwzględnienia przepisów". Tedy orzeczono: *„Twierdząco* z słusznej i roztropnej przyczyny, z zachowaniem przynajmniej obrzędu przepisanego przez Benedykta XIV w Dekrecie *Inter omnigenas,* 2 lutego 1744, § 23, mianowicie: Kapłan winien mieć zawsze stułę, przykrytą swemi szatami; w woreczku czy bursie niech złoży naczyńko (z hostją), niech ją zawiesi na sznureczku na szyji i umieści na łonie; a niech nigdy nie idzie sam, lecz w braku kleryka niech mu przynajmniej jeden wierny towarzyszy".

Stwierdza się, że Kodeks tego prawa Ordynarjuszy, autentycznie przez św. Kongregacje uznanego, nie odwołał ani wyraźnie, jak oczywistą jest rzeczą, ani milcząco kanonem 849, który napozór jakby prawu Ordynarjuszy się sprzeciwiał. Kanon ten bowiem prawa świętego przełożeństwa w zupełności uważa za rzecz pewną.

Z tego powodu ustępuje, jeśli Ordynarjusze z powodów słusznych i roztropnych rodzaju ogólnego albo szczegółowego sądzą, że w całej diecezji albo w jakiejś jej części zachodzi ograniczenie w przytoczonym kanonie, prawo proboszcza ustanowione przez kan. 848 § 1, a powstaje prawo jakiegobądź kapłana na podstawie kan. 849 § 1.

Wyjaśnienie, które Ich Eminencje, Najdostojniejsi Ojcowie, dołączyli do odpowiedzi, jest jasne i doniosłe. Stąd Ordynarjusze winni ze względu na słuszne i roztropne przyczyny, zwalniające od zachowania prawa i ogólnie z powodu czasów niekorzystnych i w poszczególnych wypadkach a zwłaszcza z powodów, które zadecydowały w sesji plenarnej dnia 20 grudnia 1912 a powyżej są przytoczone, skrzętnie czuwać nad tem, by celu w sprawie tak ważnej przez Kościół zamierzonego nie udaremniono. Nikomu bowiem nie tajno, że w naszych czasach Komunję św. nawet codzienną poleca się najgorecej. A któż, rzec można, potrzebuje więcej pomocy i pociechy takiego Sakramentu do zniesienia udręczeń choroby niż chory?

Niech więc Najdostojniejsi Ordynarjusze, odznaczając się mądrością i miłością, połączą szczęśliwie cześć powinną Najśw. Sakramentowi z potrzebami chorych zwłaszcza biednych pod wodzą słuszności.

D. JORIO, *Sekretarz.*

47

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej

z dnia 7 lutego 1928 r.

o wpisywaniu do ksiąg hipotecznych praw własności polskich osób prawnych kościelnych i zakonnych

Na podstawie art. 44 ust. 6 Konstytucji i ustawy z dnia 2 sierpnia 1926 r. o upoważnieniu Prezydenta Rzeczypospolitej do wydawania rozporządzeń z mocą ustawy (Dz. U. R. P. nr. 78, poz. 443) postanawiam co następuje:

Art. 1. Wpisanie prawa własności na imię polskiej osoby prawnej kościelnej lub zakonnej w wykonaniu art. XXIV ust. 1 i 2 Konkordatu między Stolicą Apostolską a Rzecząpospolitą Polską, podpisanego w Rzymie dnia 10 lutego 1925 r. (Dz. U. R. P. nr. 72, poz. 501) ma miejsce w tym wypadku, gdy prawo to rozciągało się na posiadaną w dniu 10 lutego 1925 r. przez polską osobę prawną kościelną lub zakonną nieruchomość lub inne prawo, lecz nie było wpisane do księgi hipotecznej (gruntowej, wieczystej) na jej imię.

Przez posiadanie nieruchomości lub innego prawa w rozumieniu rozporządzenia niniejszego rozumie się faktyczne władanie jawne i spokojne we własnem imieniu i dobrej wierze, jakby się było właścicielem, o ile objęcie i wykonywanie tego władania miało miejsce za wiedzą i bez sprzeciwu poprzedniego właściciela.

Art. 2. Osobami prawnemi kościelnemi i zakonnemi (art. 1) są jednostki i instytucje, posiadające osobowość prawną w rozumieniu prawa kanonicznego.

Art. 3. Wpisanie prawa własności do księgi hipotecznej (gruntowej, wieczystej) następuje na podstawie deklaracji właściwego Ordynarjusza (arcybiskupa, biskupa, administratora diecezji).

Wymagane przez poszczególne ustawy zezwolenie jawnego z księgi wieczystej właściciela na dokonanie wpisu hipotecznego nie jest potrzebne.

Art. 4. Deklaracja winna zawierać:

1. dokładne określenie nieruchomości lub innego prawa i posiadanie według art. 1 ust. 2;
2. wymienienie polskiej osoby prawnej kościelnej lub zakonnej, na której imię wpis hipoteczny ma nastąpić;
3. podanie okoliczności i dowodów, stwierdzających, że prawo powyższe odpowiada warunkom, przewidzianym w art. 1 ust. 2.

Art. 5. Deklaracje poświadcza delegat Rządu, wyznaczony dla danej diecezji przez Radę Ministrów na wniosek Prezesa Rady Ministrów z pośród funkcjonarjuszów państwowych.

Art. 6. Poświadczenie delegata Rządu jest stwierdzeniem danych, zawartych w deklaracji Ordynarjusza, a między innemi tego, że przedstawione w deklaracji prawo było w posiadaniu polskiej osoby prawnej kościelnej lub zakonnej w dniu 10 lutego 1925 r. i odpowiada warunkom, przewidzianym w art. 1 ust. 2.

Odmowa wydania poświadczenia przez delegata Rządu nie zamyka danej polskiej osobie prawnej kościelnej lub zakonnej dochodzenia swego prawa na drodze sądowej.

Art. 7. Deklaracja Ordynarjusza, poświadczona przez delegata Rządu, stanowi dostateczną podstawę do wpisania prawa własności do księgi hipotecznej (gruntowej, wieczystej).

Art. 8. Postanowienia rozporządzenia niniejszego mają również odpowiednie zastosowanie przy uwidocznianiu wpisów w rejestrach notarjuszów, w stosunku do prawa własności nieruchomości, nie objętych księgą wieczystą, jak również przy sądowem składaniu dokumentów w myśl rozporzarzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 26 marca 1916 r. o sądowem złożeniu dokumentów w celu nabycia praw rzeczowych na niewpisanych do ksiąg gruntowych nieruchomości i budynkach (Dz. u. p. austr. nr. 87).

Art. 9. Wpis do księgi hipotecznej (gruntowej, wieczystej), dokonany na podstawie rozporządzenia niniejszego, nie zamyka osobom trzecim drogi sądowej dla dochodzenia ich praw.

Art. 10. Wpisy hipoteczne i deklaracje wolne są od opłat sądowych i stemplowych.

Art. 11. Wykonanie rozporządzenia niniejszego porucza się: Prezesowi Rady Ministrów, Ministrowi Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego i Ministrowi Sprawiedliwości, w porozumieniu z innymi zainteresowanymi ministrami.

Art. 12. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie trzydziestego dnia po dniu ogłoszenia.

Prezydent Rzeczypospolitej: *Ignacy Mościcki.*
Prezes Rady Ministrów i Minister Spraw Wojsk.:
J. Piłsudski.
Minister: *K. Bartel.*
Minister Spraw Wewnętrznych:
Sławoj Składkowski.
Minister Spraw Zagranicznych: *August Zaleski.*
Minister Skarbu: *G. Czechowicz.*
Minister Sprawiedliwości: *A. Meysztowicz.*
Minister Wyznań Relig. i Oświeczenia Publiczn.:
Dr. Dobrucki.
Minister Rolnictwa: *K. Niezabytowski.*
Minister Przemysłu i Handlu: *E. Kwiatkowski.*
Minister Komunikacji: *Romocki.*
Minister Robót Publicznych: *Moraczewski.*
Minister Pracy i Opieki Społecznej:
Dr. Jurkiewicz.
Minister Reform Rolnych: *Witold Staniewicz.*
Minister Poczt i Telegrafów:
Bogusław Miedziński.

48

Dekret

dotyczący podziału parafji Rumian i utworzenia samodzielnej parafji Rybno

Już przed dwudziestu laty wykazała się potrzeba rozbudowy kościoła parafjalnego w Rumianie, w powiecie lubawskim, ponieważ pojemność jego nie wystarczała dla zwiększającej się i rozległej parafji. W r. 1914 zarzucono myśl rozbudowy kościoła a zdecydowano się na podział parafji na dwie parafje samodzielne: w Rumianie i Rybnie. Za zgodą Władzy kościelnej upatrzono tedy w Rybnie tuż przed wybuchem wojny światowej odpowiedni teren pod nowy kościół. Wojna przerwała jednak zabiegi dalsze. Podjęto je dopiero w r. 1922.

Po nabyciu miejsca pod budowę kościoła i do zabudowań kościelnych, tudzież gruntu na cmentarz grzebalny w Rybnie, zarząd kościelny w Rumianie zwrócił się pod dniem 16 lipca 1925 r. do Kurji Biskupiej z wnioskiem o utworzenie nowej parafji w Rybnie, na podstawie uchwały korporacyj kościelnych w Rumianie z dnia 14 i 15 lipca tegoż roku.

W myśl tego wniosku tworzę niniejszem samoistną parafję Rybno w dekanacie lubawskim, przyznając jej wszystkie prawa samoistnej parafji, jako też własności do nabytej dla niej nieruchomości, tudzież prawo do ziemi w obszarze 30 ha ziemi i łąk przy granicy dembieńskiej, „odstąpionych od plebanki w Rumianie na wieczne czasy dla plebanki w Rybnie“, mocą uchwały Rady parafjalnej w Rumianie z dnia 12 i 14 lutego 1928 r.

Do nowej parafji w Rybnie wcielam następujące wioski w ich granicach politycznych: Rybno, Zarybinek, Kostkowo, Kopaniarze i Wery. Tem samem wyłączam parafjan tych wiosek z dotychczasowego związku parafjalnego w Rumianie i przyłączam ich do nowej parafji w Rybnie.

Powyższy dekret wchodzi w życie z dniem 1 lipca 1928 r.

P e l p l i n, dnia 3 kwietnia 1928.

† **Stanisław Wojciech,**
Biskup Chełmiński.

49

Wizytacje pasterskie

W roku bieżącym odbędę wizytacje pasterskie w porządku następującym:

I. dekanat kościerski

7— 8 lipca: Szczodrowo,
8— 9 lipca: Kleszczewo,
9—10 lipca: Pogódki,
10—11 lipca: Garczyn,
11—12 lipca: Niedamowo,
12—13 lipca: Polaszki Stare.

II. **dekanat czerski**

13—14 lipca: Wda,
14—15 lipca: Osie,
15—17 lipca: Śliwice (Osieczno),
17—18 lipca: Szlachta,
18—19 lipca: Piece,
19—20 lipca: Łąg,
20—22 lipca: Czersk (kaplica w Mokrem),
22—23 lipca: Karsin (Odry),
23—25 lipca: Wiele,
25—26 lipca: Rytel,
26—27 lipca: Legbąd.

III. **dekanat tucholski.**

27—28 lipca: Raciąż (Dąbrówka),
28—30 lipca: Tuchola,
30—31 lipca: Jeleńcz,
31 lipca—1 sierpnia: Mędromierz,
1— 2 sierpnia: Gostoczyn,
2— 3 sierpnia: Pruszcz,
3— 4 sierpnia: Bysław (Bysławek),
4— 5 sierpnia. Cekcyn,
5— 6 sierpnia: Zdroje,
6— 7 sierpnia: Lniano.

IV. **dekanat nowomiejski**

7— 8 sierpnia: Tylice,
8— 9 sierpnia: Brzozie Polskie,
9—10 sierpnia: Brzozie Niemieckie,
10—12 sierpnia: Kurzętnik,
12—14 sierpnia: Nowemiasto,
14—15 sierpnia: Mikołajki,
15—16 sierpnia: Skarlin,
16—17 sierpnia: Radomno,
17—18 sierpnia: Szwarcenowo,
18—19 sierpnia: Krotoszyny,
19—20 sierpnia: Łąkorz,
20—21 sierpnia: Lipinki.

V. **dekanat radzyński**

1— 2 września: Ostrowite (Wardęgowo),
2— 3 września: Płowęż,
3— 5 września: Jabłonowo (Piecewo),
5— 6 września: Rywałd,
6— 7 września: Linowo,
7— 8 września: Gruta (Słup),
8—10 września: Radzyn,
10—11 września: Okonin.

VI. **dekanat grudziądzki**

11—12 września: Dąbrówka,
12—13 września: Szczepanki,
13—14 września: Łasin,
14—15 września: Święte,
15—16 września: Szywałd,
16—17 września: Szembruk (Gubin),
17—18 września: Rogóźno,
18—19 września: Mokre (W. Wałcz),
19—24 września: Grudziądz,
24—25 września: Szynych.

Pelplin, dnia 1 kwietnia 1928 r.

† Stanisław Wojciech,
Biskup Chełmiński.

50

W sprawie homilij

Kan. 1345 KPK. opiewa: „Dążyć należy do tego, aby podczas Mszy św., które się w dni świąteczne w obecności wiernych we wszystkich kościołach lub kaplicach odprawiają, wyjaśniano krótko Ewangelję albo jakąś cząstkę nauki chrześcijańskiej; skoro Ordynarjusz to zarządzi, udzielając odpowiednich wskazówek, prawo to obowiązuje nietylko kapłanów świeckich, ale i zakonnych, nawet niezależnych, w ich kościołach.“

Stosownie do powyższego kanonu zarządzam, aby odtąd tam, gdzie dotąd tego nie czyniono, we wszystkie niedziele i święta objaśniano bezpośrednio po każdej mszy św. we wszystkich kościołach i kaplicach przez 10 minut wiernym Ewangelję albo poszczególne prawdy chrześcijańskie. Można posługiwać się w tym celu wydanemi w Drukarni i Księgarni św. Wojciecha w Poznaniu „Krótkiemi homiljami“, ale można również na podstawie dobrego komentarza objaśniać po kolei urywki całej Ewangelji. Wolno również w miejsce Ewangelji objaśniać systematycznie szereg prawd chrześcijańskich w sposób krótki, ale interesujący. Zarządzenie to nie dotyczy głównej Mszy św., wśród której należy wygłaszać kazanie.

Pelplin, dnia 1 kwietnia 1928.

† Stanisław Wojciech,
Biskup Chełmiński.

51

Sprawozdania XX. Dziekanów

Kan. 449 KPK przepisuje sprawozdania XX. Dziekanów o stanie ich dekanatów. Opiewa on: „Przynajmniej raz w rok ma dziekan obowiązek zdania Ordynarjuszowi sprawy o swoim dekanacie, wykazując nietylko to, co dobrego w ciągu roku zdziałano, ale także, co złego się zakradło, jakie zgorszenia powstały, jakich środków do ich usunięcia użyto oraz co wedle mniemania dziekanów uczynić należy, aby je zupełnie wytępić".

Wzywam Przew. XX. Dziekanów, aby sprawozdania rzeczone za r. 1927 złożyli w 2 tygodniach, na przyszłość zaś corocznie w grudniu przedkładali Mi sprawozdania swoje pisemne osobiście.

Pelplin, dnia 1 kwietnia 1928.

† Stanisław Wojciech,
Biskup Chełmiński

52

Dotyczy sprawozdań XX. Wizytatorów nauki religji

Powoduję niniejszem XX. Wizytatorów nauki religji, aby przynajmniej raz w ciągu roku szkolnego zwiedzali naukę religji w szkołach im przydzielonych, a sprawozdanie wedle formularzy drukowanych i bezpłatnie przez Kancelarję Biskupią wydawanych przesyłali do Kurji Biskupiej najpóźniej do 15 lipca każdego roku.

Pelplin, dnia 1 kwietnia 1928.

† Stanisław Wojciech,
Biskup Chełmiński.

53

W sprawie kopij ksiąg metrycznych

Wedle kan. 470 § 3 należy co roku przysyłać kopje uwierzytelnione wszystkich ksiąg metrycznych do Kurji Biskupiej. Kanon ten brzmi: „Pod koniec każdego roku prześle duszpasterz uwierzytelniony odpis ksiąg parafjalnych, z wyjątkiem księgi o stanie dusz, do Kurji Biskupiej." Wzywam wszystkich rządców parafij, aby uwierzytelnione odpisy ksiąg metrycznych za r. 1927 przesłali do Kurji Biskupiej najpóźniej do 1 lipca rb., na przyszłość zaś zastosowali się ściśle do przepisu przytoczonego wyżej kanonu.

Pelplin, dnia 1 kwietnia 1928.

† Stanisław Wojciech,
Biskup Chełmiński.

54

W sprawie kontraktów dzierżawnych

Zarządzam niniejszem, aby odtąd zawierano wszelkie umowy dzierżawne jedynie wedle poniżej podanego formularza, który nabyć można w Kancelarji Biskupiej po 1 zł za egzemplarz. Rok dzierżawny może na przyszłość rozpoczynać się tylko od 1 lipca a kończyć 30 czerwca.

Pelplin, dnia 1 kwietnia 1928.

† Stanisław Wojciech,
Biskup Chełmiński.

Umowa

dotycząca wydzierżawienia
plebanki (organistówki, ziemi kościelnej, szpitalnej, zakrystjańskiej, brackiej, fundacyjnej)
na czas od . . . . 19 . . do . . . . 19 . .

Parafja . . . .
Dekanat . . . .
Powiat . . . .

Pomiędzy . . . .
a dzierżawcą p. . . . .
zawiera się następującą umowę z zastrzeżeniem zatwierdzenia jej przez Kurję Biskupią.

Pierwopis umowy zachowa się w archiwum parafjalnem, wierzytelny zaś odpis wygotuje się dla dzierżawcy i do akt Kurji Biskupiej.

§ 1.

Przedmiot dzierżawy i okres jej trwania

Ksiądz (wraz z Radą parafjalną) . . . . . wydzierżawia . . . . plebankę (organistówkę, ziemię kościelną, szpitalną, za-

krystjańską, bracką, fundacyjną) na czas od 1 lipca 19 . . do 30 czerca 19 . .

Plebanka (organistówka, ziemia kościelna, szpitalna, zakrystjańska, bracka, fundacyjna) obejmuje . . . . ha

P . . . . przejmuje plebankę (organistówkę, ziemię kościelną, szpitalną, zakrystjańską, bracką, fundacyjną) w takim stanie, w jakim się znajduje przy tradycji bez jakichkolwiek zastrzeżeń co do wielkości obszaru, urodzajności gruntu, jakości budynków i urządzeń gruntowych, gruntowego inwentarza żywego i martwego.

Szczegółowy spis przedmiotów tych załącza się do niniejszej umowy.

W akcie tradycyjnym opisze się oddaną dzierżawcy ziemię z wyszczególnieniem pól i obsiewu tudzież zabudowań i urządzeń gruntowych i nadinwentarycznych (żłoby z podaniem ich umieszczenia, liczby, materjału i długości, płoty studnie itp.), drzew, tudzież przedmiotów gruntowego inwentarza żywego i martwego co do ich gatunku, liczby i wartości. Opis ten, wygotowany podwójnie, podpiszą obie strony; jeden zachowa się w archiwum parafjalnem, drugi w aktach Kurji Biskupiej.

§ 2.

Wyłączenia

Z dzierżawy wyklucza się:

1 . . . .
2 . . . .
3 . . . .

Nadto zastrzega sobie wydzierżawiający prawo pomieszczania koni swych gości w stajni lub w innych odpowiednich ubikacjach, oddanych w dzierżawę.

§ 3.

Czynsz dzierżawny

Czynsz dzierżawny wynosi . . . . . . ctr. (po 50 kg.) żyta (pszenicy) wyraźnie . . . . . . rocznie, płatny franko w mieszkaniu wydzierżawiającego w ratach kwartalnych z góry t. j. na 1 lipca, 1 października, 2 stycznia, 1 kwietnia albo w półrocznych ratach z góry t. j. na 1 lipca i na 1 stycznia, najpóźniej jednak w 8 dniach po oznaczonym terminie. Przewiduje się możność uiszczenia czynszu albo w gotówce w cenie żyta (pszenicy) najlepszej jakości według notowań giełdy poznańskiej z dnia uiszczenia albo też w naturze. Wybór jednej albo drugiej alternatywy przysługuje tylko wydzierżawiającemu. W razie zmiany warunków ekonomicznych wydzierżawiający zastrzega sobie prawo zmiany czynszu dzierżawnego; wysokość czynszu ustala na wniosek wydzierżawiającego po wysłuchaniu dzierżawcy sąd polubowy albo Izba Rolnicza z wykluczeniem sądu cywilnego.

§ 4.

Świadectwa dzierżawne

Prócz czynszu, wyszczególnionego w § 3, dzierżawca jest obowiązany dostarczać bezpłatnie w czasie niżej oznaczonym na miejsce wskazane przez wydzierżawiającego:

1 . . . .
2 . . . .
3 . . . .

§ 5.

Utrzymywanie robotników w wystarczającej liczbie oraz umieszczenia krescencji

Dzierżawca przejmuje wszelkie zobowiązania wobec zakontraktowanych robotników; winien też przez cały czas dzierżawy utrzymywać dostateczną ilość odpowiednich robotników. Nie wolno mu zwłaszcza w ostatnim roku dzierżawy najmować mniejszej liczby robotników. Gdy zaś pomimo wezwania dostatecznej ich liczby nie najmie, wolno wydzierżawiającemu uzupełnić ją na koszt dzierżawcy.

To samo odnosi się do inwentarza, który dzierżawca winien w wystarczającej liczbie utrzymywać na gruncie zadzierżawionym. Na tymże gruncie, a nie na innem miejscu, umieści dzierżawca wszystkie produkty rolne.

§ 6.

Prawidłowe utrzymywanie roli; usuwanie kamieni; znaki graniczne; drenowanie

Dzierżawca winien wydzierżawioną rolę utrzymywać w należytym stanie i odpowie-

dniej kulturze wedle ogólnie przyjętych zasad prawidłowego gospodarstwa.

Kamienie drobne, uzbierane przy zwyczajnej uprawie roli, może dzierżawca za poprzedniem pisemnem zezwoleniem wydzierżawiającego sprzedać, o ile te kamienie nie są potrzebne do brukowania i naprawiania podwórza oraz dróg w obrębie wydzierżawionej plebanki (organistówki). O potrzebie brukowania i naprawiania rozstrzyga Rada parafjalna. Kamienie większe, potrzebne do budowli parafjalnych, dzierżawca odstawi bezpłatnie do dyspozycji wydzierżawiającego na wskazane miejsce.

Kamienie większe, niepotrzebne do budowli parafjalnych, wolno dzierżawcy za poprzedniem pisemnem zezwoleniem wydzierżawiającego sprzedać, lecz z osiągniętej kwoty odda ⅔ ceny z miejsca (t. z. wyłącznie furmanek wywozowych) do funduszu parafjalnego.

Dzierżawca winien też dopilnować, aby znaków granicznych nie usuwano, wzgl. nie zacierano, tudzież nie zmieniano bez zgody wydzierżawiającego miedz i dróg w polu.

Wydrenowaniu roli dzierżawca sprzeciwić się nie może; przeciwnie winien w razie rozpoczęcia robót drenarskich (przynajmniej w dwa lata przed końcem dzierżawy) zwieźć bezpłatnie potrzebny do tego materjał na miejsce przeznaczenia.

Opłatę, celem oprocentowania i umorzenia kosztów za drenowanie wykonane, ponosi dzierżawca. Od opłaty tej za drenowanie przeprowadzone w ostatnich 2 latach jest dzierżawca wolny.

§ 7.

Zmiany w gospodarstwie

Co do zmian w gospodarstwie obowiązuje przepis § 593 kodeksu cywilnego. Do zaprowadzenia więc takich zmian, które uniemożliwiają albo utrudniają przywrócenie pierwotnego stanu przed wygaśnięciem umowy, potrzebne jest wyraźne zezwolenie wydzierżawiającego.

§ 8.

Zakaz usuwania surowców, mierzwy, paszy itp. z roli wydzierżawionej

Dzierżawcy nie wolno wywozić lub sprzedawać z wydzierżawionej roli paszy zielonej lub suchej, słomy, mierzwy, gliny, marglu, żwiru, piasku itp. pod karą konwencjonalną w potrójnej wartości usuniętych przedmiotów.

Wyjątkowo może wydzierżawiający zezwolić na sprzedaż siana lub słomy, o ile dzierżawca wykaże, że do zasilenia roli prawidłowo używał w znacznej ilości sztucznych nawozów. W ostatnim jednakże roku gospodarczym wszelki wywóz i wszelka sprzedaż słomy lub siana są wzbronione pod karą konwencjonalną potrójnej wartości usuniętej słomy lub siana.

Łąki, koniczyny i pastwiska w ostatnią wiosnę dzierżawy wolno o tyle wypasać, o ile łąki i pola koniczynne do wypasania według prawidłowej gospodarski są przeznaczone. Wypasanie łąk lub pól koniczynnych, przeznaczonych do sprzętu siana, lub koszenie na nich trawy wzgl. koniczyny na zieloną paszę, jest wzbronione pod karą konwencjonalną w wysokości potrójnej wartości wyrządzonej na tych polach szkody. Sprzęt siana i koniczyny na przednówku przed upływem dzierżawy należy do następnego roku.

§ 9.

Torf, węgiel brunatny i drzewo.

Eksploatacja torfiarnij oraz pokładów węgla, znajdujących się na wydzierżawionej ziemi, jest wzbroniona, tak samo zużytkowanie drzew na opał lub budulec. Do kopania torfu i użytkowania drzew jest potrzebne zezwolenie Kurji Biskupiej oraz osobna przez nią zatwierdzona umowa. Suche drzewa owocowe i inne winien dzierżawca w porozumieniu z wydzierżawiającym usunąć i stawić do jego dyspozycji. Młode drzewa w miejsce usuniętych dostarczy wydzierżawiający, a dzierżawca postara się o ich prawidłowe zasadzenie.

§ 10.

Utrzymywanie budynków gospodarczych i urządzeń inwentarycznych.

Dzierżawca jest zobowiązany do utrzymywania w należytym porządku zadzierżawionych budynków z ich urządzeniami (płotów, mostów, dróg, rowów itp.) stosownie do § 582 kodeksu cywilnego. Koszty reparacyjne ponosi dzierżawca o ile one wedle §§ 784, 785 i 786 II 11 Powsz. Pr. Kraj. ciążą na użytkowniku wydzierżawionej ziemi. Wydzierżawiający lub jego zastępca upoważniony posiada prawo i obowiązek przekonania się przy końcu każdego roku gospodarczego o tem, czy zobowiązaniu temu dzierżawca zadość uczynił. Odnośne sprawozdanie wydzierżawiający prześle do 15 lipca każdego roku Kurji Biskupiej. W razie potrzeby gospodarczej lub wskutek nakazu Władzy świeckiej winien dzierżawca swoim kosztem nowe także kopać rowy i nowe budować mosty. Jeżeli w czasie trwania dzierżawy budynki zadzierżawione zniszczy pożar lub inna katastrofa, dzierżawca nie ma prawa do jakichkolwiek odszkodowań.

§ 11.

Utrzymywanie budynków i urządzeń nadinwentarycznych

Budynki prywatne wolno dzierżawcy przejąć od poprzedniego dzierżawcy tylko za zezwoleniem Kurji Biskupiej na wniosek wydzierżawiającego. Zaznacza się, że od ceny budynków prywatnych, które nabywa dzierżawca, należy potrącić wartość materjałów, wziętych z plebanki (organistówki, ziemi kościelnej, szpitalnej, zakrystjańskiej, brackiej, fundacyjnej) do budowy tych budynków. Kurja Biskupia uzależnia przejęcie budynków prywatnych od warunku, że po upływie dzierżawy parafja nabędzie budynki te za wartość według urzędowego oszacowania z potrąceniem materjałów, wziętych z plebanki (organistówki, ziemi kościelnej, szpitalnej, zakrystańskiej, brackiej, fundacyjnej) albo, że dzierżawca na zarządzenie Kurji Biskupiej swym kosztem usunie je z gruntu kościelnego i teren zniweluje, pozostawiając materjały, pochodzące z tegoż gruntu, do dyspozycji parafji.

Jeżeli na zadzierżawionym gruncie niema domu mieszkalnego i innych zabudowań, a dzierżawca chciałby je własnym kosztem wystawić, nie może tego uczynić bez wyraźnego zezwolenia Kurji Biskupiej; budynków tych atoli nie wolno mu zrywać lub sprzedać dopóki Kurja Biskupia na zerwanie lub sprzedanie ich nie zezwoli; z reguły przechodzą one na własność parafji. Jeżeli dzierżawca pobudował odnośny budynek wedle rysunku i kosztorysu, aprobowanego przez wydziarżawiającego i Kurję Biskupią, na miejscu ściśle wyznaczonem, otrzyma dzierżawca przy oddaniu dzierżawy wyłożoną dowodnie gotówkę na budowę po potrąceniu 3 % za każdy rok za zużycie budynku mieszkalnego, za zużycie zaś budynku gospodarczego 5 % pod warunkiem, że stan odnośnego budynku gospodarczego będzie dobry. W innym razie stwierdzi wartość budynku rzeczoznawca, wyznaczony przez Kurję Biskupią z wykluczeniem drogi sądowej.

§ 12.

Prawo zastawu

Dzierżawca zrzeka się prawa zastawu, przysługującego mu według § 590 kodeksu cywilnego, i wszelkich pretensyj do zniżenia czynszu dzierżawnego z powodu nieurodzaju lub innych nieszczęść w gospodarstwie.

§ 13.

Ubezpieczenie od pożaru i gradobicia

Dzierżawca powinien co roku najpóźniej do 15 maja płody z ról wydzierżawionych ubezpieczyć swym kosztem od gradu i ognia, a inwentarz martwy i żywy oraz budynki nadinwentaryczne od ognia. Kwity premjowe dzierżawca wręczy wydzierżawiającemu, który w razie szkody zdecyduje po wysłuchaniu dzierżawcy, jak zużyć odszkodowanie celem utrzymania plebanki (organistówki) w stanie normalnym, tudzież celem zapewnienia czynszu i innych świadczeń dzierżawnych.

Ziemiopłody winien dzierżawca ubezpieczać od gradu także w ostatnim roku gospo-

darczym, nie ma jednak za to prawa do odszkodowania. Premję ubezpieczenia od gradu za rok ostatni zwróci dzierżawcy przejmujący od niego dzierżawę.

§ 14.

Meljoracje

Za meljoracje dzierżawca nie ma prawa do jakiegokolwiek odszkodowania, jeżeli wykonał je bez wyraźnego zobowiązania się wydzierżawiającego.

§ 15.

Polowanie

Polowanie wyklucza się z dzierżawy. Prawo do polowania lub do czynszu za polowanie przysługuje wydzierżawiającemu. Dzierżawcy nie wolno zabraniać ani wydzierżawiającemu ani jego gościom ani też jego zastępcy wstępu na pole wydzierżawione celem polowania. Wykonanie polowania przez dzierżawcę uzależnia się od osobnej umowy lub zezwolenia wydzierżawiającego.

§ 16.

Święcenie niedziel i świąt

Dzierżawca winien baczyć na to, ażeby na wydzierżawionej plebance (organistówce, ziemi kościelnej, szpitalnej, zakrystjańskiej, brackiej, fundacyjnej) w niedzielę i święta nie wykonywano ani w polu ani w podwórzu robót zakazanych pod karą konwencjonalną wartości 10 ctr. żyta za każdy wypadek.

§ 17.

Podatki i ciężary.

Wszelkie podatki, ciężary i daniny, a także dostawy, furmanki itp., ciążące obecnie na gruncie wydzierżawionym, i te, które w przyszłości nałożone zostaną, bądź to w czasie pokoju, bądź też w czasie wojny, ponosi dzierżawca.

Do ciężarów tych zalicza się także inkwaterunki, dalej prawnie przepisany obowiązek utrzymywania ubogich i opłatę składek do spółek meljoracyjnych, o ile meljoracji dokonano przynajmniej dwa lata przed upływem dzierżawy.

Oddając dzierżawę winien dzierżawca wykazać kwitami, że uiścił się z podatków oraz z ciężarów powyższych.

§ 18.

Sprzedaż, wywłaszczenie, parcelacja gruntu

Jeżeli części gruntu wydzierżawionego zostaną ustawowo przeznaczone na cele publiczne wzgl. państwowe, lub upatrzone na cele parafjalne, winien dzierżawca odstąpić potrzebny obszar roli na termin oznaczony. W wypadku tym obniża się czynsz dzierżawny w stosunku do odstąpionego obszaru; to samo odnosi się proporcjonalnie do świadczeń dzierżawnych w naturze. Za dalsze, choćby uprawnione odszkodowanie, wydzierżawiający nie ponosi żadnej odpowiedzialności.

§ 19.

Śmierć dzierżawcy

W razie śmierci dzierżawcy obowiązuje spadkobierców niniejsza umowa tylko do końca roku gospodarczego. Za zgodą wydzierżawiającego i Kurji Biskupiej można stosunek dzierżawny przedłużyć na cały okres pierwotnej umowy.

§ 20.

Poddzierżawa

Wydzierżawionego gruntu i zabudowania nie wolno ani w całości ani częściowo oddać w poddzierżawę. Dzierżawca winien też mieszkać na wydzierżawionym gruncie i osobiście zarządzać gospodarstwem. Zwolnienie od tego obowiązku uzależnia się od decyzji Kurji Biskupiej.

§ 21.

Wypowiedzenie dzierżawy

Wydzierżawiający ma prawo natychmiastowego wypowiedzenia dzierżawy i eksmitowania bez skargi sądowej dzierżawcy oraz objęcia w zarząd bezpośrednio lub pośrednio przez administratora wydzierżawionego grun-

tu wraz z zabudowaniem na rachunek dzierżawcy w następujących wypadkach:

a) w razie niezapłacenia którejkolwiek raty dzierżawnej w terminie oznaczonym w § 3;

b) w razie odstąpienia przez dzierżawcę komukolwiek całej lub częściowej dzierżawy bez zezwolenia Kurji Biskupiej;

c) w razie niedopełnienia któregokolwiek innego zobowiązania kontraktowego i to pomimo dwukrotnego terminowego zawezwania;

d) gdy zajdą wypadki przewidziane w § 553 kodeksu cywilnego;

e) jeżeli dzierżawca, posiadający swą własność ziemską, sprzeda ją albo odda komu innemu i wyprowadzi się z parafji wzgl. z miejscowości, w której rolę dzierżawi;

f) we wypadku, przewidzianym § 26 niniejszego kontraktu.

Ogłoszenie konkursu nad majątkiem dzierżawcy pociąga natychmiastowe rozwiązanie stosunku dzierżawnego.

Za wszelkie szkody, wynikłe dla wydzierżawiającego z powodu przedwczesnego zerwania niniejszej umowy dzierżawca odpowiada aż do upływu czasu dzierżawy według zerwanej umowy.

Obie strony zrzekają się zerwanie umowy z powodu wojny.

§ 22.

Przedłużenie umowy

Czas dzierżawy nie przedłuża się automatycznie.

Przedłużenie może nastąpić tylko za zezwoleniem Kurji Biskupiej na podstawie osobnej umowy.

Wyklucza się § 568 kod. cywilnego

§ 23.

Oddanie dzierżawy

Dzierżawca winien najpóźniej do dnia 30 czerwca 19 . . . oddać dzierżawę i zostawić rolę wydzierżawioną oraz przejęte budynki, urządzenia i inwentarze w dobrym stanie gospodarczym; tak samo w razie przedwczesnego zerwania umowy. Mianowicie powinien zostawić kompletne zasiewy, bez wynagrodzenia za nadsiewy i bez względu na to, jakie zasiewy przejął.

Łąki powinien dzierżawca zostawić prawidłowo utrzymane i niewypasione, o ile wypasanie jest wzbronione § 8.

W ostatnim roku dzierżawy nie może dzierżawca zabronić wstępu na grunt zadzierżawiony wydzierżawiającemu lub wyznaczonym przez tegoż osobom w celu zasilenia zasiewów sztucznym nawozem, podsiania seradeli itp. lub wykonania jakichkolwiek meljoracyj. Wydzierżawiający ma prawo przed oddaniem dzierżawy przywołać na rachunek dzierżawcy eksperta budowlanego celem stwierdzenia, czy dzierżawca zadość uczynił swym zobowiązaniom pod względem utrzymania budynków i urządzeń gospodarczych.

§ 24.

Likwidacja sporów

Obie strony zobowiązują się w razie sporów w sprawach, związanych z niniejszym kontraktem, dochodzić swych praw drogą sądu polubowego, do którego każda strona powoła dwóch mężów zaufania, a ci ze swej strony wybiorą wspólnego superarbitra, który rozstrzyga z mocą prawa z wykluczeniem drogi sądowej. O zamiarze powołania sądu polubowego zawiadomi wydzierżawiający Kurję Biskupią. Jeżeli na wezwanie z polecenia Kurji Biskupiej jedna ze stron w terminie wyznaczonym nie powoła mężów zaufania, obierze ich Kurja Biskupia. W sprawach, wchodzących w zakres budownictwa, superarbitrem jest architekt diecezjalny. Wynagrodzenie superarbitra ponoszą obie strony w równych częściach, wynagrodzenie zaś swoich mężów zaufania ponosi każda strona.

§ 25.

Koszty zawarcia umowy

Koszty, związane z zawarciem umowy dzierżawnej (ogłoszenia przetargowego, wygotowania kontraktu, stempla itp.) nadto koszty zatwierdzenia umowy przez Kurję Bi-

skupią na cele diecezjalne, jako też koszty tradycji i oddania dzieżawy, ponosi dzierżawca. Niedopełnienie powyższych obowiązków, zwłaszcza nieuiszczenie w wyznaczonym czasie należności na cele diecezjalne, podlega postanowieniom § 21.

§ 26.

Kaucja dzierżawna

Celem zabezpieczenia wszelkich pretensyj wydzierżawiającego, wynikających z powyższej umowy, składa dzierżawca na rece wydzierżawiającego kaucję w wysokości jednorocznego czynszu dzierżawnego włącznie świadczeń w naturze, pozatem jeszcze w wysokości szacunkowej wartości przejętego inwentarza gruntowego żywego i martwego, a to albo w gotówce, albo w walorach pupilarnie pewnych. Odsetki kaucji, o ile została złożona w całej wysokości w walorach pieniężnych pobiera dzierżawca.

Wydzierżawiający ma prawo pokrycia wszelkich pretensyj wynikających dlań z kontraktowych postanowień, z tej kaucji i to bez wyskarżenia pretensyj. O ile kaucja jest złożona w sprzedajnych papierach wartościowych, wolno je Kurji Biskupiej spieniężyć po każdorazowym kursie giełdowym bez interwencji sądowej. Kaucję umniejszoną przez pokrycie pretensyj albo przez dewaluację pieniądza lub przez obniżenie kursu papierów wartościowych o 10 % i więcej, winien dzierżawca w przeciągu czterech tygodni od chwili uwiadomienia go o tem uzupełnić do pierwotnej wysokości pod grozą wypowiedzenia kontraktu z skutkiem, przewidzianym w § 21.

Wylosowanie papierów wartościowych kontroluje dzierżawca, który sam odpowiada za straty wynikłe z zaniedbania kontroli.

Obok kaucji odpowiada dzierżawca za wszystkie zobowiązania kontraktowe całym swym majątkiem, oraz majątkiem swej żony; dlatego, jeśli dzierżawca jest żonaty, umowę podpiszą oboje małżonkowie.

§ 27.

Prawomocność umowy

Umowa niniejsza obowiązuje dzierżawcę z chwilą, kiedy ją podpisze; wydzierżawiającego zaś po zatwierdzeniu jej przez Kurję Biskupią.

55

W sprawie procesu beatyfikacyjnego założycielki kongregacji Ubogich Sióstr Szkolnych, Marji Teresy Gerhardinger

M. T. Gerhardinger, fundatorka i pierwsza przełożona generalna Ubogich Sióstr Szkolnych (de Nôtre Dame), umarła 9 maja 1879 w Monachjum (Bawarja). Rozpoczęły się dochodzenia co do jej życia celem wdrożenia procesu beatyfikacyjnego.

Na prośbę J. Em. X. Kardynała Faulhabera z Monachjum zwracam się niniejszem do Wielebnego Duchowieństwa i Wiernych z wezwaniem do dostarczenia tutejszej Kurji Biskupiej wszystkich wiadomości i szczegółów, któreby mogły przyczynić się choćby w najmniejszej mierze do zobrazowania życia świątobliwej fundatorki. Chodzi o szczegóły takie, jak:

1. pisma, dzienniki, autobiografję i wszelki inny piśmienny lub też drukowany materjał bezpośrednio czy też pośrednio od niej pochodzący, bez różnicy, czy to są okazy autentyczne, czy też odpisy uwierzytelnione.

2. Pożądane są szczegóły co do sposobu jej życia, objawów nadprzyrodzonych itd.

Ponieważ w Diecezji Chełmińskiej znajdowały się zakłady Sióstr Szkolnych w Gniewie i Grudziądzu, należy się spodziewać, że znajdą się w diecezji osoby, mogące się przyczynić z swej strony do zebrania materjału pożądanego.

Wielebni XX. Proboszczowie zechcą z ambon ogłosić sprawę powyższą z odpowiedniem wyjaśnieniem i zainteresowaniem sprawą tą wiernych.

Wszelki taki uzyskany materjał należy przesłać do Kurji Biskupiej najpóźniej do 1-go maja r. b.

Pelplin, dnia 25 marca 1928.

† **Stanisław Wojciech,**
Biskup Chełmiński.

56

W sprawie opłat stemplowcyh

W Dzienniku Ustaw Rzp. P. z dn. 30. 9. 26 nr. 98, poz 570 ogłoszono ustawę o opłatach stemplowych, obowiązującą w całej Polsce od 1. 1. 1927. W celach informacyjnych podaje się poniżej zestawienie tych artykułów ustawy, które dotyczą księży w ich urzędowych czynnościach administracyjnych i metrykalnych. Z zestawienia tego wynika, że kościoły i gminy wyznaniowe oraz fundacje i zakłady, których zadanie stanowi wyłącznie wykonywanie kultu religijnego, są w przedmiotach ustawą objętych w zasadzie zwolnione od opłat stemplowych. W rachubę wchodzą:

1. art. 16, który kościoły i gminy wyznaniowe oraz fundacje o celach religijnych zwalnia zupełnie od obowiązku uiszczenia procentowej opłaty stemplowej od jakichkolwiek pism, stwierdzających umowę obustronnie obowiązującą.

2. art. 112,3, według którego kościoły i fundacje powyższe nie potrzebują opłacić stempla przy pełnomocnictwach, udzielonych innym.

3. art. 120,1 zwalnia od opłaty stemplowej wszelkie obligi wspomnianych instytucyj.

4. art. 137,8 — zwalnia od opłaty stemplowej wszelkie pokwitowania wystawione przez urząd parafjalny i w imieniu fundacyj religijnych.

5. art. 139,1 — zwalnia od opłaty stemplowej wszelkie zezwolenia na wykreślenie wpisu w księdze wieczystej.

6. art. 86 — zwalnia kościoły i fundacje religijne od opłat stemplowych przy wszelkich pismach stwierdzających umowy przewidziane w artykułach 82—84 ustawy stemplowej, a dotyczących zabezpieczenia wierzytelności, wynikających z zastawów lub hipotek tytułem kaucji.

7. art. 120,2 — zwalnia kościoły i fundacje religijne od opłat stemplowych przy przejmowaniu obligacyj wydanych tym instytucjom tytułem pożyczki przez instytucje emitujące.

8. art. 144,3 — zwalnia kościoły i instytucje religijne od opłat stemplowych przy wszelkich podaniach przez nie wnoszonych.

9. art. 160,3 — zwalnia świadectwa, wydane kościołom i gminom wyznaniowym od opłat stemplowych.

10. świadectwa, wyciągi metrykalne, wystawione w byłym zaborze pruskim przez urzędy parafjalne, jak niemniej wszelkie poświadczenia zgodności z pierwopisem, retropisów, odpisów i wyciągów sporządzonych przez urzędy parafjalne, są wolne od wszelkich opłat stemplowych. (Art. 155 ustawy stemplowej mówi bowiem tylko o opłatach stemplowych przy świadectwach wystawionych na podstawie akt Stanu cywilnego, oraz art. 157 i nast. o poświadczeniach dokonanych przez notarjuszy wzgl. urzędy państwowe.)

Metryki i poświadczenia kościelne nie podlegają zatem opłacie stemplowej, z wyjątkiem metryk dotyczących aktów urodzeń, ślubów i śmierci z przed 1. 10. 1874 r. Opłata wynosi zasadniczo 1 złoty. *)

57

Dotyczy I. Zjazdu Naukowego Polskiego Towarzystwa Teologicznego we Lwowie

W dniach 11 i 12 kwietnia r. b. odbędzie się we Lwowie I Zjazd Naukowy Polskiego Towarzystwa Naukowego o bogatym bardzo programie. Zjazd ten poleca się uwadze Wielebnego Duchowieństwa.

58

Kościelne utwory muzyczne

W nakładzie p. Ogiermana w Bielszowicach G. Śl., ul. Główna 16, ukazały się T. O. Mańskiego:

1) **Zbiór (50) melodyj ludowych do Litanji Loretańskiej,**

2) **III Litanje Loretańskie i Memorare na chór mieszany.**

Zbiór melodyj ludowych jest nader ciekawy ze względu na zastosowanie melodyj, używanych w różnych dzielnicach Polski. Układ jest prosty, wykonać go można nawet przy

1) Przedruk z Wiadomości dla Duchowieństwa 1927, nr. 4, str. 114, 115. Wyciąg bardzo krótki podany jest w Oręd. Kośc. 1926, nr. 1 pod 9.

najprymitywniejszych stosunkach muzycznych.

W III Litanjach jest układ nieco trudniejszy, posiada znamiona artyzmu. Wobec braku literatury muzycznej w tej dziedzinie można kompozycję te bezwzględnie polecić, ponieważ odpowiada zupełnie postulatom Kościoła co do muzyki kościelnej.

59

Nowości wydawnicze Zjednoczenia Młodzieży Polskiej

Zjednoczenie Młodzieży Polskiej, (Skład główny Sp. Akc. „Ostoja", Księgarnia i Drukarnia, Poznań, ul. Pocztowa 15, P.K.O. 202 768) wydało:

X. S. P.: Młode serca . . . . . 3,— zł
Opowiadania z życia dziewcząt, cichych bohaterek dnia codziennego. Lektura dla dorastającej młodzieży żeńskiej.

Dr. Andrzej Niesiołowski: Cześć pracy 2,50 zł
Program i materjały na obchód na „Dzień Robotnika" ze szczególnem uwzględnieniem myśli przewodnich encykliki „Rerum Novarum".

Felicja Żurowska: Śladem Marji 2,50 zł
Wykład, deklamacje, śpiewy, fragmenty sceniczne i żywe obrazy ku czci Najśw. Marji Panny.

N. N. Obraz Matki Najświętszej 1,60 zł
Sztuka teatralna w 3 aktach na role żeńskie.

Le Vieilleur: Bolszewik w spódnicy 1,20 zł
Farsa sceniczna w 1 akcie na role żeńskie.

Antoine H.: Korsarz Bałtyku 2,80 zł
Dramat w pięciu aktach na role męskie.

Franciszek Biedroń: Figiel w pułapce 2,20 zł
Komedja w 3 aktach z życia gminy wiejskiej, na role męskie.

Czesława Wolniewiczówna: Kalina 0,90 zł
Trzy korowody dla młodzieży żeńskiej.

F. Gilewski: Boisko . . . . . . 1,20 zł
Fachowy podręcznik o budowie boisk lekkoatletycznych niezbędny dla wszystkich organizatorów i kierowników sportu.

F. Gilewski: Skok wzwyż . . . . 1,— zł
Istniejące style w skoku wzwyż wraz z dokładnemi wskazówkami technicznemi; nie ustępuje a nawet przewyższa tego rodzaju wydawnictwa zagraniczne.

F. Gilewski: Bieg na 100 m. . . . 1,— zł
Podręcznik wyczerpujący szczegółowo Doskonale opracowana broszurka dla wszystkich lekkoatletów, ćwiczących biegi krótkie.

F. Gilewski: Bieg rozstawny 4×100 1,— zł
Podręcznik dla wszystkich lekkoatletów, omawia szczegółowo wszystkie tajniki biegu rozstawnego i podaje wskazówki taktyczne i treningowe.

Śmiech i śpiew . . . . 1,— zł
Słowa 37 pieśni i piosenek, przeważnie humorystycznych, nadających się również znakomicie do śpiewu w marszu.

Śpiewy podczas Mszy św. 1 egz. = 4 gr, 10 egz. = 35, 100 egz. = ... 3,— zł
Słowa nowych pieśni ku czci Ducha Św. i Królowej Korony Polskiej w zastosowaniu do ogólnie znanych melodyj.

X. Fr. Walczyński: Kochajmy Pana! 1,30 zł
Sześć pieśni do Najświętszego Serca Jezusowego na 3 głosy równe.

Kochajmy Pana! . . . . 0,15 zł
Słowa sześciu pieśni do Najśw. Serca Jezusowego.

X. Fr. Walczyński: Uwielbiajmy, wysławiajmy! . . . . 1,30 zł
Sześć pieśni eucharystycznych na chór 3-głosowy. Słowa tych pieśni po 15 gr.

60

Zmiany wśród duchowieństwa

J. E. X. Biskup Stanisław Wojciech *instytuował*
27 marca r. b. *X. Ignacego Nawackiego* na beneficjum *w Śliwicach.*

UWAGA: Do niniejszego numeru „Orędownika Kościelnego" dołącza się ogłoszenie X. W. Orzecha, dotyczące pisma kościelno-muzycznego „Hosanna".

Redaktor odpowiedzialny: X. Dr. Rogala, Wikarjusz Jeneralny.
Nakładem Biskupiego Jeneralnego Wikarjatu. Czcionkami Drukarni i Księgarni T. z o. por. w Pelplinie.